

РЕЦЕНЗИЯ

за конкурс за получаване на научното звание „доцент” по научна специалност
8.2. „Изкуствознание и изобразителни изкуства”, обявен от Национална
художествена академия

рецензент: доц. д-р Мария Андиркова

На обявения от Национална художествена академия /Държавен вестник, бр. 1 от 02. 01. 2024 г./ конкурс за академичната длъжност доцент по научна специалност „Изкуствознание и изобразителни изкуства (съвременно българско изкуство) за нуждите на катедра „Изкуствознание”, единствен явил се кандидат е гл. ас. д-р Сузана Симеонова Николова.

Професионален статус

Гл. ас. д-р Сузана Николова притежава респектираща професионална биография. Тя е родена през 1975 г. в гр. София. В периода (1994-1999) следва в специалност „Изкуствознание” в НХА, като през 1999 г. завършва с магистърска степен. През 2020 г. защитава докторска дисертация по изкуствознание и изобразителни изкуства на тема: „Визуалният език на Румен Скорчев в контекста на съвременната българска графика”. От 2018 г. е хоноруван преподавател, а от 2021 г. е главен асистент в катедра „Изкуствознание” в НХА. От 2022 г. е главен редактор на електронното списание „Изкуство и критика” – издание на НХА за научна и критическа интерпретация на актуални теми във визуалните изкуства.

От 1999 до 2021 г. е първоначално уредник, а от 2015 г. и главен уредник на Графичен кабинет, отдел „Изкуство от втората половина на XX век и съвременно българско изкуство” в Национална галерия, София. В този период Сузана Николова организира редица изложби на някои от най-известните

български съвременни художници в Националната галерия, между които ретроспективни изложби на Генко Генков, Георги Баев, Румен Скорчев, Тодор Панайотов, Димитър Казаков – Нерон, Група XXL, Ясен Гюзелев, Димо Колибаров, Колекция Боян Радев, Александър Петров и др. С. Николова е автор и участник в програмата „Българските художници днес” – дългосрочен проект на Националната галерия за изследване, реконструиране и представяне на художествените явления и процеси в страната от края на 80-те на XX век до настоящия момент.

През годините тя е председател и член на комисии по идентификация на произведения на изкуството по Закона за културното наследство. Председател и член на експертни комисии в Министерството на културата и Национален фонд „Култура”.

Член е на секция „Критика” към СБХ и член на ИКОМ – Международен комитет на музейните работници.

В своята преподавателска дейност Сузана Николова чете важни и с широк професионален спектър специализирани курсове: „Обща история на изкуството”, „Музеология и кураторство”, „История на българското изкуство на XX век”, „Съвременно българско изкуство” и др.

Сузана Николова участва редовно и в редица изкуствоведски форуми и научни конференции, изследващи проблемите на българското изкуство от втората половина на XX век и началото на XXI век.

Всичко това може да бъде видяно в подробната ѝ професионална автобиография, изготвена за целите на настоящия конкурс.

Всички документи на кандидата отговарят на необходимите изисквания и са в изряден вид.

Научни публикации

С. Николова е автор и съставител на издания по проблемите на съвременното българско изкуство. Сред тях бих отличила изследванията „Визуалният език на Румен Скорчев” (2022 г.), „Александър Петров (1916-1983)” (2019), в

съавторство с Чавдар Попов, „Георги Баев” (2015), в съавторство с Н. Ущавалийски и др.

От статиите в специализирани издания се открояват - „Детската илюстрация в творчеството на Румен Скорчев. Специфика на визуалния език в жанра”, Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски”, Факултет по науки за образованието и изкуствата. Книга изкуства, том 114, (2021); „Графичните техники в творчеството на Тодор Панайотов (1927-1989)”, сп. Изкуство/ Art in Bulgaria, 93-95, (2002); „Нови перспективи в обучението по музеология и кураторство в НХА. Интелектуалната собственост в университетите – нови хоризонти на академичния диалог”. Сборник доклади от научен семинар, (2022) и др. В тези публикации авторката демонстрира отлични познания за развитието на съвременното българско и световно изкуство, собствени оригинални гледни точки, задълбочени анализи и професионален изказ.

Хабилитационен труд

За настоящия конкурс С. Николова представя хабилитационен труд, озаглавен „Стефан Гацев” (2024). Той развива част от тематиката, характерна за преподавателската и изследователската ѝ дейност. Трудът (360 стр. – текст и илюстрации) притежава качествата на едно задълбочено и методично проучване на българското изкуство от втората половина на XX век на фона на индивидуалните търсения на един значим автор като Стефан Гацев. Той е голям български художник с ясно изградена ценностна система, с индивидуален мироглед. Автор е на рисунки, живописни творби, работи в областта на монументално-декоративните изкуства, както и в сферата на монументалната скулптура, стенописата и текстила. Дълги години той е пренебрегван от българската критика, но сега трудът на авторката го реабилитира. Чрез нейното проучване неговата личност и творчество заемат своето достойно място.

Изложението е структурирано във Въведение, пет глави, заключение, биографични данни и библиография.

Първата глава логично проследява неговото образование и първоначално формиране в младежките му години – през 50-те и началото на 60-те години. През тези години той създава основно портрети, в които прилага класическите принципи на светлосянъчно и колоритно изграждане, както и експериментира с различни техники на полагане на маслената боя. Изтъкнато е, че има и добри постижения в областта на пейзажния жанр – в него работи в по-освободен стил с експресионистичен замах.

Втората глава е озаглавена „Творчеството на Стефан Гацев през 60-те години. Развитие на тематичната композиция” и го представя като качествен художник със собствени пластически концепции. Това е десетилетието, в което той достига своята творческа зрялост. Авторката съвсем правилно разглежда еволюцията на стила на художника на фона на настъпилите промени в художествения живот на страната ни през разглежданото десетилетие, време в което живописата е предметна, конкретна, фигуративна и тематична. С професионален изкуствоведски анализ на негови творби от периода авторката изтъква факта, че Стефан Гацев е представител на т. нар. „монументализираща линия” в българската живопис, която е характерна за пластическите търсения на периода, като художникът съчетава монументалното с декоративна цветност.

Третата глава разглежда развитието на отделните жанрове в живописата на Стефан Гацев през 60-те години. Тук освен разгледаните досега композиции на работническа и историко-революционна тематика Сузана Николова анализира други емблематични фигурални творби със спортна и музикална тематика, с изображения на танцуващи хора, на рибари и т.н. Тя не пропуска да изследва и неговите портрети с психологическа характеристика на модела от периода, както и неговите пейзажи и натюрморти.

Четвъртата глава проследява творческото развитие на Стефан Гацев през 70-те години и ориентацията му към монументално-декоративните изкуства. През разглежданото десетилетие художникът разработва съвременна и историко-революционна тематика в проекти за паметници, релефи, текстилни пана.

В отделна глава С. Николова отделя внимание и на неговите рисунки. Така благодарение на професионалния анализ и на тази насока в творчеството му се

дава възможност да се разбере в по-пълна степен неговата същност, защото Стефан Гацев има интерес към рисунката през целия си творчески път, без значение дали рисунките имат ескизен характер или са подготвителни към друго произведение – те носят качествата на своя автор.

Стефан Гацев умира през 1986 г. и не доживява своята първа самостоятелна изложба. След смъртта му се организират няколко ретроспективни изложби, но именно новоиздаденото монографично изследване на Сузана Николова успява да разкрие мащабите на таланта на Стефан Гацев. Чрез него той ще заеме своето достойно място в развитието на българското изкуство през 60-те, 70-те и нач. на 80-те години на XX век.

Изложението завършва с подробни биографични данни за художника.

Библиографията се състои основно от трудове и статии на автори, открити в периодичният печат от периода и в нашето съвремие. Авторката е използвала постиженията на сериозни и авторитетни автори като Бойка Донева, Чавдар Попов, Свилен Стефанов, Ружа Маринска, Димитър Аврамов. Придобитата информация е поднесена аналитично и оценъчно, забелязва се откритият баланс между овладяването на фактологичния материал и неговото осмисляне.

В хабилитационният труд на С. Николова са вложени огромни усилия, прави впечатление работата с огромен изворов материал – книги, списания, архиви от разглеждания период, техният подбор, организирането и осмислянето на фактологията, прецизирането на формулировките, собствените анализи и оценки, високата култура и ерудиция на авторката. Постигнатите резултати са безспорни и заслужават много висока оценка. Анализът на творбите на Стефан Гацев от отделните периоди е направен с вещина и висок професионализъм. Така монографичното изследване в цялост разкрива неговите търсения, мотиви и като цяло пътят му в областта на изкуството.

През годините в своята цялостна професионална дейност като ерудиран преподавател с разностранни интереси, критик, куратор на изложби и редактор

Сузана Николова се утвърди като ценен член на катедра „Изкуствознание” на НХА.

В Заключение: След всичко, споменато в рецензията, считам за безспорни приносите на изследователската и преподавателската дейност на Сузана Симеонова Николова и това ми дава основание напълно убедено да препоръчам на уважаваното научно жури да ѝ присъди академичната длъжност „доцент”.

София, 24. 06. 2024

/ доц. д-р Мария Андиркова/